

7Н/1 204415
(1038)

Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь

Установа адукацыі
«Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт
імя Максіма Танка»

Н. У. Чайка

**ТЫПАЛОГІЯ ЭЛІПСІСА
У СІНТАКСІЧНАЙ СІСТЭМЕ
БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ**

Манаграфія

Мінск
2012

Нацыянальная
бібліятэка
Беларусі

ЗМЕСТ

Дадатак А. Кампаненты семантычнай структуры канструкцый з эліпсісам дзеяслова.....	3
Дадатак Б. Прадуктыўнасць мадэлей канструкцый з эліпсісам дзеяслова	9
Б.1. Дынамічна-лакатыўны тып.....	10
Б.2. Экзістэнцыяльна-лакатыўны тып.....	22
Б.3. Акцыянальныя тыпы	26
Б.4. Лакатыўна-пацыентыўны тып.....	37
Б.5. Акцыянальна-дэлібератыўны тып.....	41
Б.6. Статальны тып.....	45
Б.7. Экзістэнцыяльна-тэмпаральны тып	47
Б.8. Рэляцыйны тып	49
Дадатак В. Частотнасць структурных тыпаў канструкцый з эліпсісам дзеяслова	51
В.1. Поліпрэдыкатыўны тып.....	52
В.2. Звышфразавы тып: самастойныя сінтаксічныя адзінкі ў структуры звышфразовага адзінства	63
В.3. Звышфразавы тып: эліптычныя і парцэляваныя канструкцыі ў структуры звышфразовага адзінства.....	76
В.4. Ускладнена-паратаксічны тып	84
В.5. Ускладнена-паўпрэдыкатыўны тып	89
<i>В.5.1. Эліптычныя канструкцыі з адасобленымі азначэннямі.....</i>	<i>89</i>
<i>В.5.2. Эліптычныя канструкцыі з адасобленымі акалічнасцямі</i>	<i>91</i>
В.6. Ускладнена-парэўнальны тып.....	94
В.7. Ускладнена-далучальны тып.....	96
В.8. Ускладнена-паратаксічны тып	98
<i>В.8.1. Ускладнена-інтрадуктыўны тып (з устаўнымі канструкцыямі)</i>	<i>98</i>
<i>В.8.2. Ускладнена-інтрадуктыўны тып (са звароткамі).....</i>	<i>101</i>
Дадатак Г. Кампенсаторныя семантычныя кампаненты ў канструкцыях з эліпсісам дзеяслова	103
Г.1. Дынамічна-лакатыўны тып.....	104
Г.2. Акцыянальныя тыпы	110
Г.3. Лакатыўна-пацыентыўны тып.....	120
Г.4. Акцыянальна-дэлібератыўны тып.....	122
Г.5. Экзістэнцыяльна-лакатыўны тып.....	125
Г.6. Статальны тып.....	128
Г.7. Экзістэнцыяльна-тэмпаральны тып	130
Г.8. Рэляцыйны тып	132

Дадатак Д. Функцыянаванне канструкцый з эліпсісам дзеяслова	134
Д.1. Выражэнне прэдыкатыўных катэгорый у канструкцыях з эліпсісам дзеяслова	135
<i>Д.1.1. Выражэнне катэгорыі тэмпаральнасці</i>	<i>135</i>
<i>Д.1.2. Выражэнне катэгорыі мадальнасці</i>	<i>142</i>
<i>Д.1.3. Выражэнне катэгорыі персанальнасці</i>	<i>149</i>
Д.2. Канструкцыйная поліфункцыянальнасць сінтаксем у парадыгме структурна-сінтаксічных мадыфікацый.....	155
<i>Д.2.1. Канструкцыйна-трансфармацыйныя фактары поліфункцыянальнасці сінтаксем</i>	<i>155</i>
<i>Д.2.2. Канструкцыйна-катэгарыяльныя фактары поліфункцыянальнасці сінтаксем</i>	<i>166</i>
<i>Д.2.3. Логіка-семантычныя фактары поліфункцыянальнасці сінтаксем..</i>	<i>174</i>
Дадатак Е. Акт аб укараненні.....	177

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ

Б.5. АКЦИЯНАЛНА-ДЕЛБЕРАТЛУНЫ ТЫП

РЕПОЗИТОРИЙ БГДУ

Від	Мадэль	Структурная схема	Прыклады
Маўленчая дзейнасць, суадносна з адрасатам	Адрасант – прэдыкат – адрасат – дэліберат	Pron Pers _{nSing} – ∅ – N _{dSing} – Pron _a	<i>А яна лму – ні «ай», ні «ой»</i> (А. Бачыла)
		Pron Pers _{nSing} – ∅ – Pron Pers _{dSing} – Pron _{aSing} – Pron Adj _{aSing} – N _{gSing}	<i>– Грыходзьце зноў! – Абавязкова! – // Штось «дылдзе» рупіла самой. // Яна ж ні слова, ні паўслова. Але глядзела... Божа мой!</i> (Н. Гілевіч)
		Pron Pers _{nPlur} – ∅ – Pron Pers _{sSing} – N _{nSing}	<i>– А вы мне – каханне, сяброўства...</i> (Г. Багданава)
Усяго (у межах мадэлі)			3
Маўленчая дзейнасць, не суадносна з адрасатам	Адрасант – прэдыкат – дэліберат	Pron Pers _{nSing} – ∅ – Pron Pers _{aSing}	<i>– Я не пра людзей. Я пра княжыча</i> (І. Чыгрынаў); <i>Валерый Казакоў – пра патэнцыяльны выбар расіян («Звезда»);</i> <i>– Ты пра каго?</i> <i>– Я – пра Мар’яну. Яна з табой была ўначы</i> (Н. Гілевіч)
		Pron Pers _{nSing} – ∅ – N _{aSing} – N _{gSing}	<i>Ну вось, я – пра гарбузы, // А ты — пра абразы</i> (У. Паўлаў); <i>Ну вось, культурныя нібыта, // А зноў пра жонак і мужоў. // Не, гэта тэма страшна збіта // І намі вычарпана ўжо</i> (Н. Гілевіч)

Від	Мадэль	Структурная схема	Прыклады
		Pron Pers _{nPlur} – ∅ – N _{aSing}	Адны – пра з’езд. Другія – пра свабоду (А. Разынаў)
		Pron Pers _{nSing} – ∅ – N _{aPlur} – N _{gPlur} – N _{gPlur} – Pron Adj _{gSing}	– Не пра людзейз гэтай вёскі. Я – пра маладога княжыча (І. Чыгрынаў)
		Pron Pers _{nSing} – ∅ – Pron _{aSing}	– Хіба я – пра гэта? (А. Дзялендзік)
		Усё ∅ – N _{aSing}	Даруй, чытач, што азадачыў: // Ты па радках маіх прабег, // А педагогікі – не ўбачыў: // Усё – пра хлеб, адно пра хлеб... (Н. Гілевіч)
Усяго (у межах мадэлі)			6
Маўленчая дзейнасць, суадносна са спосабам	Адрасант – прэдыкат – спосаб	Pron Pers _{nSing} – ∅ – Adv	– Добрай раницы. Вы хіба – па-ўкраінску, па-амерыканску і па-ўзбекску? (Г. Багданава)
	Адрасант (імпл.) – прэдыкат – адрасат – спосаб	Pron Pers _{nSing} – ∅ – Adv – N _{aPlur}	Ён пасунуўся к палацям, калі сеў на край, сказаў Міканору: – І ты не вельмі на абразы. Не намі заведзено... (І. Мележ); Дзень і ноч яны – то пад гітару, то на магнітафоне (Г. Багданава)
	Адрасант (імпл.) – прэдыкат – дэліберат – спосаб	N _{aPlur} – ∅ – Adv	Маўчаць не буду. Думкі – уголас (А. Дзялендзік)
	Адрасант – прэдыкат – спосаб	Pron Pers _{nSing} – ∅ – Pron _{aSing} – Adv	– Ты гэта сур’ёзна? (В. Быкаў)

Від	Мадэль	Структурная схема	Прыклады
Маўленчая дзейнасць, суадносна з прычынай	Адрасат (імпл.) – прэдыкат – дэліберат – каўзатыў	$\text{Pron Pers}_{n\text{Sing}} - \emptyset - N_{a\text{Sing}} - N_{g\text{Sing}}$	<i>Адзін – пра перагрэў планеты, // Другі – пра стэрэнькую маці, // Якой вельмі сумна адной (Г. Бураўкін)</i>
	Адрасант – прэдыкат – адрасат – каўзатыў	$\text{Pron Pers}_{n\text{Sing}} - \emptyset - N_{a\text{Sing}} - N_{g\text{Sing}}$	<i>– Як што за язык цягне мяне, каб цябе зачпіць! Але ты не сярдзіся! Я на цябе – не ад зла (І. Мележ);</i> <i>– Ала Пятроўна, з Бабачкіным хачу памужчынку. Шчыра (А. Дзялендзік)</i>
		$\text{Pron Pers}_{n\text{Plur}} - \emptyset - \text{Pron Pers}_{d\text{Sing}} - N_{g\text{Sing}}$	<i>– Не са зла мы табе. І ён – з добра (І. Мележ)</i>
Усяго (у межах мадэлі)			7
	Адрасант (імпл.) – прэдыкат – адрасат – каўзатыў	$N_{a\text{Sing}} - \emptyset - N_{a\text{Sing}}$	<i>Сосны к ветру – з угаворам: – Уратуй ты ад бяды (А. Пысін)</i>
Усяго (у межах мадэлі)			1